

Läges-/delrapport

Rapporten avser projekt som bedrivs i (endast ett alternativ) ☒ Nordens Gröna Bälte ☐ Inre Skandinavien ☐ Gränslöst Samarbete ☐ Delområdesöverskridande (flera delområden)		Ärende-id: 20200939 Tilsagnsnr: IR 2016-01
Projektets namn 		
Rapport nummer: 4	Rapportens period: 2017-05-01 – 2017-08-31	

Til hver søknad om utbetaling skal en läges-/delrapport vedlegges. Et grunnleggende krav er at läges-/delrapporten inneholder følgende rubrikker med beskrivende tekst i boksen.

Kom ihåg att läges-/delrapporten ska fyllas i gemensamt av projektägarna i Sverige och Norge samt skickas in i de två olika elektroniska systemen regionalforvaltning.no och min ansökan.se.

I rapporten är "Verksamhetsmål, resultat och effekter" från tidigare rapportperioder (exklusive bilder och hänvisningar till bilagor) markerade med blå text. Detta för att läsaren i varje enskild rapport ska kunna följa vad som har skett i tidigare rapportperioder.

1. Verksamhetsmål, resultat och effekter

Rapport nr 4, perioden 2017-05-01 – 2017-08-31

Resultat av årets inventeringar.

Under rapporteringsperioden har utfodring av fjällräv som vanligt skett i stor omfattning i anslutning till kända lyor – både vid lyor där föryngring har skett under senare år och där vi hoppas att fjällräv ska återetablera sig.

Sommarens inventeringar har utförts av Stockholms universitet med hjälp av 41 volontärer (inräknat även Norrbottens län) samt naturbevakare från länsstyrelserna i Västerbottens och Jämtlands län i Sverige och av Statens naturoppsyn (SNO) och Norsk institutt for naturforskning (NINA) i Norge. Ett mycket stort antal kända lyor har besökts. Totalt i projektområdet har fler än 300 lyor sommarinventerats för att konstatera antal födda kullar.

I eller i anslutning till det område som omfattas av åtgärder inom ramen för Felles Fjellrev II noterades under sommaren 2017 föryngringar av fjällräv enligt nedan:

Sverige:

Helagsområdet Jämtlands län	16 kullar
Sösjö-Offerdalsfjällen	1 kull
Borgafjäll / N Jämtlands och S Västerbottens län	4 kullar
Vindelfjällen Västerbottens län	3 kullar

Norge:

Snøhetta, Sør-Trøndelag	7 kullar
Sylan/Kjølifjellet, Sør-Trøndelag	5 kullar
Blåfjella/Hestkjølen, Nord-Trøndelag	6 kullar
Junkeren/Saltfjellet, Nordland	4 kullar
Snøhetta, Oppland (utanför, men nära FF II)	6 kullar
Knutshø, Oppland (utanför, men nära FF II)	2 kullar

Inventeringarna under sommaren 2017 resulterade i totalt 54 kullar inom projektområdet för Felles Fjellrev, inklusive kullar i närliggande Opplands fylke utanför projektområdet. Totalt 30 kullar i den norska delen av projektområdet och 24 kullar i den svenska delen.

Årets valpkullar innehöll generellt färre valpar än under goda lämmelår. Jämfört med resultatet 2015, då närmare 100 kullar föddes i eller i anslutning till projektområdet, är det en nedgång. Men detta är en naturlig situation för Skandinaviens fjällrävar.

I hela skandinaviska fjällkedjan, inklusive områden i norr som nu ingår i vårt systerprojekt Felles Fjellrev Nord (Arctic Fox Together) och Hardangervidda, noterades 68 valpkullar, 37 i Norge och 31 i Sverige.

Stödutfodring vid lyor resulterar i att många vuxna fjällrävar under vinterperioden stannar vid eller i närheten av lyor där det finns tillgång till extra föda. Detta medför att rävarna är väl förberedda och redo att föda fram nya kullar när lämmel och anda smågnagare åter invaderar våra fjäll – förhoppningsvis inom ett eller två år. Det medför dessutom att ett antal valpkullar föds också under år med dålig tillgång på ”naturlig” föda, såsom 2017. Glädjande är också att det föddes 4 kullar i Blåfjella/Hestkjølen, 1 kull i Sösjö-Offerdalsfjällen och 2 kullar i Knutshø – områden som är viktiga spridningsområden, s k Stepping Stones, och värdefulla för en fortsatt spridning av fjällräv till större sammanhängande fjällområden.

Rävs-kabb

I förra rapporten rapporterades att fjällrävar på två lyor i norra Jämtlands och södra Västerbottens län hade av rävs-kabb. Upptäckten gjordes tack vare viltkameror. Totalt noterades tre fjällrävar vara drabbade av rävs-kabb, en blåräv och två vita rävar. Dessutom upptäcktes två skabbsmittade rödrävar.

Den 10 maj behandlades rävarna i de två drabbade lyorna genom medicin som gavs i prinskorvar som placerades i lyans ingångshål. Förhoppningen var att de drabbade rävarna skulle få i sig medicinen. Dosen var anpassad så att man inte skulle riskera överdosering.

De två skabbsmittade rödrävarna i området sköts.

Kameror finns på plats och bilder på rävar från de smittade lyorna under sommaren har visat att medicineringen sannolikt hade avsedd effekt. Av allt att döma är de tidigare smittade fjällrävarna nu friska

Jakt på rödräv

Rödrävar konkurrerar med fjällrävar om tillgängliga lyor och rödrävar kan också döda fjällrävar. Inom ramen för projektet reduceras därför antalet rödrävar i områden som är viktiga för fjällrävens överlevnad. Under perioden har skottpeng utbetalats för 88 rödrävar i Västerbottens län. Totalt har skottpeng för 125 skjutna rödrävar betalats ut under 2017.

Uppgifter om antal skjutna rödrävar i övriga delar av projektområdet redovisas i senare lägesrapport.

Möten under projektperioden

Under perioden maj-augusti 2017 har va genomfört projektmöten enligt nedan:

Ledningsgruppen

- 2017-06-02 Videomöte. **Bil 1. Anteckningar 170602**

Övriga möten

- 2017-05-18 Videomöte Sommarinventering Sverige. **Bil 2. Anteckningar 170518**
- 2017-06-07/08 Småviltseminar Lierne Norge. **Bil 3. Program och anteckningar 170607**
- 2017-06-13 Fagdag Fjellrev NINA, Trondheim. **Bil 4. Program 170613**
- 2017-08-22 Möte Klipp og Lim inför Storm & Tinde II. **Bil 5. Minnesant. 170822**

Inbjudan till skolor att bidra med egna manusidéer till Storm & Tinde II – en uppföljare till den animerade kortfilmen Storm & Tinde som producerades under förre projektperioden 2010-aug 2014.

- Inbjudan bifogas som pdf. **Bil 6. Inbjudan skolor 170515**

Upphandlingar under projektperioden.

- Direktupphandling Klipp og Lim. **Bil 7. Anbudsförfrågan Klipp og Lim 170615**
- Direktupphandling Extern utvärdering. **Bil 8. Upphandling Extern utvärdering 170716**
- Avrop översättning. **Bil 9. Begäran avropssvar översättning 170825**

Information och kommunikation

Information och kommunikation i olika former och är viktiga och tongivande delar i Felles Fjellrev.

Flera nya informationsprodukter kommer att presenteras i kommande rapporter.

En ny hemsida har presenterats tidigare och under perioden har informationen på hemsidan vidareutvecklats och utökats. Bl a har ett nytt webbaserat informations- och utbildningsmaterial med lärarhandledning lagts ut på hemsidan, se "Fjellrev i sekken" nedan.

Kommunikation via Facebook, Instagram och YouTube har intensifierats och utökats. I kommande lägesrapporter presenterar vi statistik som visar hur kommunikationen via dessa sociala medier utvecklas.

Fjellrev i sekken

Under projektperioden har NINA släppt ett webbaserat informations- och utbildningsmaterial.

Nedan en kort beskrivning av "Fjellrev i sekken" hämtat från NINA:s hemsida: <http://nina.no/fjellrevisekken>

Materialet finns också tillgängligt på Felles Fjellrevs hemsida och via Facebook och Instagram.

"Fjellrev i sekken" översätts nu till svenska och sydsamiska för att anpassas till svenska skolförhållanden.

«Fjellrev i sekken» er et tverrfaglig undervisningsopplegg der barn fra 1. – 4. klasse lærer om fjelløkologi og truede arter i naturen gjennom fjellreven.

Målet er å gi elevene praktiske opplevelser og erfaringer ute som de kan bruke til å reflektere over hvordan våre handlinger påvirker naturen. «Fjellrev i sekken» ønsker å gjøre elevene i stand til å se seg selv som en del av natur og samfunn. Som dette undervisningsmaterialet viser så er fjellrevens kritiske situasjon i stor grad påvirket av våre handlinger gjennom de siste 100 årene og arten er derfor en utmerket symbolart for hvordan våre handlinger og valg i hverdagen kan påvirke naturen direkte. Slik er fjellreven også en budbringer for hvordan bærekraftig bruk av naturressurser kan bidra til sunne fjellmiljø i framtida.

Undervisningsopplegget er delt inn i tre hovedbolker:

- [Bli kjent med fjellreven](#) – introduksjonsdel med forarbeid og forberedelser til hoveddelen
- [Fjellreven i økosystemet](#) – hoveddel med fokus på økosystem og utrydningstruede arter
- [Klima og tilpasning](#) – oppsummering med etterarbeid og presentasjon av arbeidet

Fjällräven i media – ett litet urval

- Pressklippsökning Fjällräv 2017-01-01 – 2017-06-03
 - I början av juni gjorde WWF, medsökande i projektet, en pressklippsökning för att utröna omfattningen av tidningsartiklar och mediainslag som handlade om fjällräv. Under perioden januari till och med juni 2017 noterades minst 120 artiklar och mediainslag om fjällräv, enbart i Sverige.
- En annan pressklippsökning avser perioden 2017-05 – 2017-08
 - Den sökningen gav ca 70 artiklar och mediainslag i Sverige enbart.
- Pressmeddelande rävs-kabb. **Bil 10. PM Rävs-kabb 170511**
- Mångfaldspris till Lars Liljemark och STF. **Bil 11. Mångfaldspris 170609**
- Fjällräv – på gränsen till det omöjliga. **Bil 12. WWF EKO 2-2017**
- Sonja Almroth – porträtt av en naturbevakare. **Bil 13. WWF EKO 2-2017**

Från rapport nr 3, perioden 2017-01-01 – 2017-04-30

Under perioden har arbetet med stödutfodring genomförts i hela projektområdet och ett antal nya foderautomater har satts upp i traditionellt viktiga fjällrävsområden där vi hoppas på återetablering av fjällräv. Stödutfodring genomförs kontinuerligt under hela året. Med ett större projektområde och flera tänkbara Stepping Stone-områden (spridningsområden för fjällräv mellan idag aktiva kärnområden) har vi utökat antalet platser där stödutfodring görs.

Under den här tiden på året genomför vi i projektet varje år flera insatser som är värdefulla i det fortsatta arbetet för fjällrävens bevarande; såsom vinterinventering av lyor, insamling av spillning m m för DNA-analyser, åtelblocksförsök med viltkameror och triangelinventering på snö i utvalda områden.

Vinterinventering

Vinterinventering av förekomst och aktivitet vid kända lyor genomförs för att vi i projektet ska få en första preliminär bild av i vilken omfattning det finns fjällräv i anslutning till kända lyor. Utfallet av dessa inventeringar vintertid visar i vilken omfattning stödutfodringen har fått rävarna att stanna i anslutning till sina lyor – en god start för eventuella nya valpkullar. Inventeringarna ger därför också en första indikation om var vi kan förvänta oss föryngring av fjällräv under året.

Nedan redovisas i korthet resultatet av årets vinterinventeringar.

Helags: aktivitet på 25-30 lyor; **Sösjö-Offerdalsfjällen:** aktivitet på 2 lyor; **Stekenjokk:** aktivitet på ca 10 lyor

Borga-Marsfjällen: aktivitet på 10-15 lyor; **Vindelfjällen:** aktivitet på 10-15 lyor; I mellanområden i Västerbottens län ser det bättre ut än under senare år.

Hestkjølen, Blåfjella (viktiga Stepping Stone områden): aktivitet på 8 lyor.

Børgefjell: mer aktivitet än i fjol, viltkamerabilder på 15-20 olika rävar;

Dovre fjell och övriga Sør-Trøndelag: mycket aktivitet på 11 lyor och viss aktivitet på ytterligare 10 lyor;

Sylan: aktivitet på flera lyor.

Från Västerbotten har noterats att det har gått åt lite foder – trots att man ser endast enstaka lämlar.

Viss aktivitet i form av spår efter lämlar och en och annan lämmel ses även i övriga områden – är lämlarna på gång?

DNA-analyser

Med början den 15 mars har vi påbörjat insamling av spillning för DNA-analyser. Insamlingen pågår fram till 15 maj och resultaten kommer att redovisas i senare rapporter, efter att de genetiska analyserna av proverna har genomförts.

Insamling och analys av genetiskt material, i form av spillning och annat biologiskt material, är viktigt för att förbättra kunskaperna om enskilda fjällrävar och deras migration, överlevnad, åldersstruktur, eventuell inavel, et cetera. Analys av insamlade spillningsprover ger också kännedom om förekomst av fjällrävar i Stepping Stone-områden samt antalet individer inom ett specifikt område. Insamlingen är samordnad i projektområdet för Felles Fjellrev och även med vårt systerprojekt "Arctic Fox Together" i Norrbotten och angränsande norska fjällområden. Detta kommer att generera en uppskattning av storleken av hela den skandinaviska fjällrävspopulationen.

Åtelblocksförsök

Åtelblocksförsöken genomförs under sammanlagt fyra veckor varje år, under mars månad.

Försöken genomförs i områden som är särskilt utvalda och intressanta vad gäller eventuell förekomst av fjällräv, men även andra rovdjur. Åtelblocksförsöken innebär att vi lägger ut åtlar med kött på utvalda platser. Till varje åtelplats finns en viltkamera som registrerar och tar bilder på de djur som använder sig av åtlarna. Efter två veckor fylls åteln på med mera kött och efter totalt fyra veckor avslutas försöken och kamerorna plockas ned och töms på sitt bildinnehåll som sedan går igenom och analyseras.

Bildmaterialet ger en bild av vilka rovdjur som rör sig i området – värdefull grundkunskap också i arbetet för fjällrävens bevarande. I den mån, och i vilken omfattning, bildmaterialet visar bilder på fjällrävar är detta ovärderliga kunskaper för planering av framtida nya stödåtgärder i form av flera foderautomater och jakt på rödräv i aktuellt område.

Resultaten av åtelblocksförsöken i mars 2017, bl a inom de Stepping Stone-områden som vi i projektet ska prioritera, redovisas i senare lägesrapporter. Nu analyseras flera tusen bilder från viltkamerorna.

Vilttriangelinventering

I några utvalda fjällområden har genomförts s k triangelinventering – en snöspårinventering som genomförs längs en i förväg på karta utlagd triangel, s k vilttriangel. Syftet är att inventera allt vilt som gör spår i snön, från vesslor till älgar. Vid långsam skoterkörning eller på skidor inventeras en linje i form av en triangel med 4 km sida. Man räknar alla spår som korsar inventeringslinjen, som alltså är 12 km för varje triangel. Resultatet redovisas i form av ett indexvärde: antal spår/10 km/dygn, vilket alltså är ett relativt värde.

Några av frågorna vi vill ha svar på är: Är det färre rödrävar i områden med jakt i förhållande till områden utan jakt? Är det fler fjällrävföryngringar i områden med jakt på rödräv?

För att få ett bra resultat av en triangelinventering krävs att många pusselbitar ska falla på plats.

Saxat ur inventeringsinstruktionen: "Åldern på spåren är viktig. Största vikt skall läggas vid att endast spåra dagar som är bra i fråga om snökvalitet. Flera villkor måste uppnås för att spårningen skall vara genomförbar.

För det första måste det komma nysnö, samtidigt som det måste ha slutat snöa innan midnatt. En hel natts orörd snö vore idealiskt. Vidare måste det vara vindstilla under snöfallet då ett täckande snöskikt måste finnas över ett större område. Det är också av största vikt att det inte blåser efter snöfallet eftersom spåravtrycken kan blåsa bort. Vid regn och plusgrader dygnet innan spårningen kan gamla avtryck raderas ut samt nya spår framträda tydligt. Även i dessa fall måste snön vara orörd från midnatt och framåt. Men blåst är det största problemet på fjället."

Resultaten av genomförda triangelinventeringar kommer att redovisas i senare rapporter från NINA och Stockholms universitet.

Möte med ledningsgruppen för Felles Fjellrev

Under rapporteringsperioden har ett möte hållits med ledningsgruppen för Felles Fjellrev.

Mötet hölls i Umeå 21-22 februari och följande frågor fanns på dagordningen: Aktuellt läge vad gäller Felles nya infoprodukter, Hänt sedan sist på sociala medier och hemsidan, Vinterns aktiviteter, Felles Fjellrev och Arctic Fox Together, Gemensam Handlingsplan/ÅGP och harmonisering av övervakningsprogrammen, Sommarinventeringar Sverige, Risker för spridning av CWD, Den 5:e internationella fjällrävskonferensen, Möte i Bryssel om gränsöverskridande förvaltning, Mötet med referensgruppen.

Vid mötet med Felles Fjellrevs ledningsgrupp deltog delar av styrgruppen för Arctic Fox Together.

Möte med styrgruppen för Arctic Fox Together

Under dagarna i Umeå höll Arctic Fox Together möte med sin styrgrupp.

Felles Fjellrev deltog i mötet med några personer ur ledningsgruppen för Felles Fjellrev.

Syftet med att på detta sätt bjuda in företrädare för respektive projekt till varandras möten med Felles Fjellrev och Arctic Fox Together är att informera om respektive projekt och diskutera hur vi kan hitta konkreta arbetsrutiner i frågor där vi kan samarbeta – exempelvis sådant som rör information till allmänheten via hemsida, sociala medier och tryckta informationsprodukter.

Möte med referensgruppen för Felles Fjellrev

Samordnat med mötet med ledningsgruppen i Umeå hölls ett möte med referensgruppen för Felles Fjellrev den 22 februari. Det första mötet med referensgruppen i Hell, Værnes lockade 5 personer att delta. Vid detta andra möte i Umeå kom 2 personer, varav en person deltog också i Hell.

Vid mötet informerades om projektet och dess olika verksamheter. Därefter gavs tillfälle till frågor, kommentarer och synpunkter från referensgruppen.

Vid mötet med ledningsgruppen tidigare under dagen diskuterades hur vi i fortsättningen på bästa sätt kan kommunicera med referensgruppen. Bakgrund och beslut i korthet.

- Vid de två möten med referensgruppen som vi har kallat till har få personer kommit.
- Hell Værnes 1 december 2016: 5 personer
- Umeå 22 februari 2017: 2 personer, varav en deltog också i Hell
- Inbjudan till båda mötena har skickats ut till ca 70 personer; alla berörda samebyar, alla berörda kommuner samt ett antal ideella organisationer och myndigheter.
- Beslutade att hitta nya former för att informera och kommunicera med referensgruppen.
- Ett förslag är att bjuda in referensgruppen särskilt till de informationsmöten som vi planerar i berörda kommuner inom projektområdet. Även då kommer det att ges tillfälle att ställa frågor, komma med inspel och diskutera projektet.

Ledningsgruppens beslut att hitta nya former för att kommunicera med referensgruppen har meddelats till samtliga personer i referensgruppen.

Redaktionsgruppen för Felles Fjellrev

Under rapporteringsperioden har redaktionsgruppen hållit ett protokollfört möte, den 19 januari hos WWF i Ulriksdal.

Utöver detta protokollförda möte har redaktionsgruppen haft täta kontakter via e-mail och telefon i samband med att projektet, sedan senhösten 2016, har startat upp kommunikation via Facebook, Instagram och YouTube.

Den 16 februari 2017 lanserades Felles Fjellrevs helt nya hemsida – nu med en särskild sida för barn.

Felles Fjellrev har fler och fler följare på de sociala mediakanalerna.

Material från fältpersonalen i Norge och Sverige, i form av korta texter, bilder och filmer, skickas in till projektet redaktionsgrupp.

WWF redigerar och publicerar materialet på sociala medier. Detta har visat sig vara mycket uppskattat hos en bred allmänhet.

Rävs-kabb har drabbat fjällrävar i södra Västerbottens och norra Jämtlands län

I början av april upptäcktes fjällrävar som var drabbade av rävs-kabb på två lyor i norra Jämtlands och södra Västerbottens län. Upptäckten gjordes tack vare viltkameror. Totalt noterades tre fjällrävar vara drabbade av rävs-kabb, en blåräv och två vita rävar.

Den 10 maj behandlades rävarna i de två drabbade lyorna genom medicin som gavs i prinskorvar som placerades i lyans ingångshål – totalt fem piller per lya. Förhoppningen är att de drabbade rävarna ska få i sig medicinen. Dosen är anpassad så att man inte ska riskera överdosering. Det ska inte vara någon fara för friska rävar att äta av medicinen.

Två skabbsmittade rödrävar har skjutits i aktuellt område.

Kameror finns på plats och med hjälp av bilder ska vi kunna avgöra om medicineringen har haft avsedd verkan. Läget på drabbade lyor, och övriga lyor i området, kommer att följas upp kontinuerligt och vid ett eventuellt nytt skabbutbrott ska medicinering sättas in så snart som möjligt.

Mer om rävs-kabben och resultatet av genomförd medicinering redovisas i nästa lägesrapport.

Saxat ur rapport från länsstyrelsen Västerbottens län

I Västerbotten har arbetet kring fjällräven i stort förflutit som vanligt fram till början av april då ett utbrott av skabb upptäcktes på gränsen mellan Jämtland och Västerbotten. Under april pågick därför febril aktivitet kring att utreda utbrottets vidd samt att samordna oss inom projektet kring arbetskedjan.

Under perioden har fodring genom att slaktavfall har körts ut och grävts ned i snön på fjället, samt via länets 24 foderautomater skett. Insamling av DNA har skett enligt instruktioner från Stockholms universitet. Totalt har 24 st rödrävar utbetalats på så kallad skottpeng under perioden.

(I Jämtlands län har ett fåtal rödrävar skjutits under rapporteringsperioden; anm Mats E)

I början av januari gjordes ett utskick till samtliga lågstadieskolor i kommunerna Dorotea, Storuman, Vilhelmina samt Sorsele (tot 15 st). I utskicket ingick ett följebrev med information om Felles Fjellrev (se bifogat dokument) samt 14 exemplar av boken "Möt fjällräven" samt ett USB-minne med filmen "Storm & Tinde". Både boken och filmen togs fram under förra omgången av Felles Fjellrev. Parkskolan i Dorotea fick även 8 exemplar av boken "Möt fjällräven" på sydsamiska då de var den enda skolan som angav att de hade elever med sydsamiska som modersmål.

Ur rapport från Stockholms universitet avseende rapportperioden januari-april 2017

Forskning med inriktning på turism

Malin Larm har skickat in ett första manuskript för publicering i den vetenskapliga tidskriften Human Dimensions of Wildlife. Manuset fokuserar huvudsakligen på en enkätundersökning som gjordes i Helags under 2015 och 2016. Där jämfördes olika grupper av besökare i Helagsområdet från Ljungdalen, Gåsen och Helags. Grupperna är uppdelade utifrån "interaktion med fjällräv" baserat på närheten till fjällrävsmiljön, tillgänglig information samt hur informationen förmedlats. Malin visar att kunskapen om fjällrävens situation, bevarandeåtgärder och förhållningsregler kring hur man bör uppträda om man stöter på en fjällräv eller en lya när man är ute, ökar med ökad fjällrävsinteraktion, speciellt efter deltagande i en fjällrävstur.

Manuset föreslår även en modell för att studera mänsklig påverkan på djurpopulationer, där positiva effekter kompenserar de negativa. Bland de positiva effekterna finns exempelvis ökad kunskap och förändrade attityder som i förlängningen ger en positiv beteendeförändring vid t ex fjällrävsmöten på fjället.

Forskning med inriktning på förvaltning

- **Malin Hasselgren** påbörjade sin doktorandtjänst 1 januari 2017. Malin arbetar med inavel och livskraftighet i Helagspopulation och finansieras av forskningsrådet Formas. Malin lägger in 50% av sin arbetstid i Felles Fjellrev. Under de första månaderna har Malin arbetat med ett manuskript om effekterna av invandring i den inavlade Helagspopulationen.
- **Karin Norén** har presenterade fjällrävsprojektets bevarandearbete och Felles Fjellrev för kandidatstudenter i biologi på kursen "Naturliga populationers evolution och bevarande"
- **Johan Wallén** presenterade ett sammandrag av bevarandearbete och det kommande åtgärdsprogrammet för kandidatstudenter i biologi på kursen "Självständigt Arbete i Biologi".
- Planering av sommarens fältarbete har så startat. I år har vi fått in nära 100 ansökningar från personer som är intresserade av volontärarbete i fjällrävsprojektet kopplat till Felles Fjellrev.

Följande artiklar med anknytning till fjällrävens biologi och bevarande har publicerats i vetenskapliga tidskrifter:

Under denna period har vi kommit ut med två vetenskapliga artiklar kopplat till fjällrävens biologi och bevarande.

1. Karin Norén, Anders Angerbjörn, Johan Wallén, Tomas Meijer, Benjamin N. Sacks. 2017. Red foxes colonizing the tundra - genetic analysis as a tool for population management. *Conservation Genetics* 18: 359-370.
2. Rasmus Erlandsson, Tomas Meijer, Sofie Wagenius, Anders Angerbjörn. 2017. Indirect effects of prey fluctuation on survival of juvenile arctic fox (*Vulpes lagopus*) - a matter of maternal experience and litter attendance. *Canadian Journal of Zoology* 95: 239-246.*

*delvis finansierat av Interreg inom ramen för Felles Fjellrev

Från rapport nr 2, perioden 2016-09-01 – 2016-12-31

Under rapporteringsperioden har arbetet till stor del inneburit att planera för vinterns och vårens aktiviteter. Arbetet har inneburit att planera för:

- fortsatta konkreta stödåtgärder för fjällrävarna,
- samordnade insatser i fält med åtelblocksförsök och viltkameror för att öka kunskaperna om förekomst av fjällräv i Stepping Stone-områden,
- samordnad insamling av genetiskt material, i form av spillning och annat biologiskt material, för att förbättra kunskaperna om enskilda fjällrävar och deras migration, överlevnad, åldersstruktur, eventuell inavel, et cetera,
- omfattande nya informationsinsatser via sociala medier,
- en ny hemsida med en sida speciellt riktad mot barn som kommer att läggas ut inom kort,
- nya informationsprodukter som uppföljning av den animerade kortfilmen "Storm & Tinde" och barnboken "Möt Fjällräven",
- revidering och nytryck av broschyren "Fjällräven – en hotad art ...",
- ett nätbaserat studiematerial med lärarhandledning om fjällekologi/fjällräv anpassat för skolor i lågstadiet, "I Naturekken",
- en turné med informationskvällar om fjällräv till berörda fjällkommuner inom projektområdet, med början under hösten 2017.

Första mötet med referensgruppen

Utmaningen med ett stort projektområde.

Projektområdet är stort och vi kan inte räkna med en referensgrupp med ett fast antal deltagare som kommer att resa långt för att delta på referensgruppens alla möten.

Vi kommer i stället att lägga referensgruppens möten omväxlande i projektområdets berörda fylken och län – i respektive Trøndelag och Nordland samt i Västerbottens och Jämtlands län. Detta hoppas vi ska underlätta för så många som möjligt att delta i något av våra möten med referensgruppen. Samtidigt hoppas vi på detta sätt att många, från olika delar av projektområdet, ska ges möjlighet att bidra med synpunkter till projektledningen.

Vi skickar inbjudan till referensgruppens alla möten till ca 70 personer som representerar alla berörda samebyar och kommuner, liksom berörda fylkesmän och ytterligare ett antal organisationer och myndigheter som på olika sätt bidrar i projektet eller har anledning att följa projektet. På detta sätt hoppas vi på deltagande någon gång av så många som möjligt.

För att ge alla förutsättningar att följa med i vad som sker i nya Felles Fjellrev kommer vi dessutom att:

- Skicka ut anteckningar från möten med referensgrupp och ledningsgrupp till samtliga berörda.
- Informera aktivt på vår hemsida: <http://www.fellesfjellrev.se/> resp <http://www.fellesfjellrev.no/>

Redaktionsgruppen

Felles Fjellrev II kommer att lägga ned ett omfattande arbete på att informera och kommunicera med allmänheten, inte minst barn och ungdomar, genom en ny hemsida och sociala medier såsom Facebook, Instagram och Youtube.

Under rapporteringsperioden har detta arbetet kommit igång på allvar och Felles Fjellrev syns nu på:

Facebook: <https://www.facebook.com/fellesfjellrev/?fref=ts>

Instagram: <https://www.instagram.com/fellesfjellrev/>

Youtube, sedan tidigare: https://www.youtube.com/results?search_query=fellesfjellrev

Inom kort kommer en ny hemsida att lanseras med samma adress som i Felles Fjellrev I:

<http://www.fellesfjellrev.se/> och <http://www.fellesfjellrev.no/>

Liksom tidigare kommer vi att blanda norska och svenska på hemsidan och där kommer också att finnas sammanfattningar på engelska och sydsamiska, kanske även på tyska.

Redaktionsgruppen har under rapporteringsperioden arbetet intensivt och tagit fram bl a:

- en kommunikationsplan som sammanfattar hur projektet ska arbeta med informations- och kommunikationsfrågor,
- en manual/användarguide för Facebook och Instagram,
- en checklista för foto och film, som ger tips och råd till användare.

Manual/användarguide och checklista ska underlätta för all personal som arbetar med fjällräv i projektet, i fält och på kontor, att använda sociala medier för att sprida information om det dagliga livet i projektet till en bred allmänhet. Materialet ska stimulera till kommunikation som i förlängningen skapar förståelse för fjällräven och gynnar dess framtid i våra gemensamma skandinaviska fjällområden.

För att ytterligare sprida kunskap om projektet och stimulera till användning av sociala medier har redaktionsgruppen under rapporteringsperioden deltagit i två möten med fältpersonal från både Sverige och Norge.

- Naturbevakarträff i Umeå 14-15 november 2016 med naturbevakare från Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.
- Möte i Snåsa 25 november 2016 med SNO-personal, polis och fjellstyrene m fl i Nord-Trøndelag. Program och deltagarförteckning bifogas.

Arctic Fox Together

I norra delen av vår skandinaviska fjällkedja har ett nytt Interregprojekt med fokus på fjällräv godkänts, Arctic Fox Together. Projektet startar formellt den 1 januari 2017 och pågår t o m 2019. Projektledningen för Felles Fjellrev har föreslagit att projektledaren för respektive projekt ska inbjudas till möten med respektive ledningsgrupper. Vi planerar också för samarbete i olika former mellan de båda projekten och mer om detta kommer i kommande lägesrapporter.

Vid mötet med ledningsgruppen för Felles Fjellrev i Hell, Værnes i månadsskiftet november-december deltog en representant för Arctic Fox Together.

Forskning med inriktning på förvaltning – Stockholms universitet

- I november antogs en ny doktorand (Malin Hasselgren) som from 1 januari 2017 kommer att arbeta med inavel och livskraftighet i Helags. Malin finansieras av forskningsrådet Formas, men lägger in 50% av sin arbetstid i Felles Fjellrev.
- Karin Norén & Anders Angerbjörn presenterade fjällrävsforskning och Felles Fjellrev-projektet vid **Nottingham Trent University, England** i november.
- Johan Wallén organiserade i oktober ett möte/återträff på Zoologiska institutionen med sommarens volontärer för att summera, diskutera och utvärdera sommarens verksamhet. Totalt var vi ca 25 personer bestående av studenter, volontärer och personal i Fjällrävsprojektet vid SU.

Turism

- Malin Larm presenterade sin studie "**Mutual relationships between tourism and arctic fox conservation**" med fokus på turismdelen och enkätundersökningen i Helags om kunskaps-, attityd- och beteendeskilnader mellan olika grupper av fjällbesökare, däribland rävsafari-deltagarna på konferensen **Tourism Naturally** som hölls av Colorado State University i Alghero, Sardinien. Detta är en internationell turismkonferens med 150+ deltagare från 28 länder. Editorn för den vetenskapliga tidskriften "**Human Dimension of Wildlife**" var intresserad av en artikel om detta till ett specialnummer planerat för wildlife tourism under nästa höst. Malin Larms studie ingår som en del i Felles Fjellrev. Studien ska bl a förbättra kunskaperna om hur fjällräven påverkas av turistiska aktiviteter.

Rapportering från NINA

- Gjennomført en rekke DNA analyser og kvalitetssikret hikontroller, som grunnlag for den årlige statusrapporten på fjellrev i Norge, se vedlegg. Om du vil hente ut noe av sammendraget – kan du gjerne det.
- Gjennomført DNA analyser og sammenstilling av det historiske materiale i Felles Fjellrev regionen, MSc opgave Elisa Keeling Hemphill (skal være ferdig i mars).
- Analysert og sammenfattet bildemateriale fra viltkamera (som inngår i flere MSc og Bachelor oppgaver.)
- Planlagt feltarbeid vinter 2017.

Den årlige rapporten från NINA är en samlad rapport om fjällräven i Norge. Rapporten är inte en Felles Fjellrev produkt, men den är av stor betydelse som kunskapsunderlag i planeringen av det arbete som görs inom ramen för Felles Fjellrev.

Saxat ur rapport från länsstyrelsen Västerbotten

Under 2016 var det ont om lämmel och sork. Därför har vi försökt att utfodra ganska mycket.

Artfjället är ett viktigt Stepping Stone område och området har därför inventerats i syfte att hitta gamla, idag okända lyor. Under år 2016 har vi satt upp en foderautomat på Artfjället och kommit igång med utfodring även där. Den nya foderautomaten har hittats av fjällrävar. Automaten har återbesökts och behövt fyllas på. Nu håller vi tummarna för att det blir ett okej lämmelår och att rävarna föder fram sina valpar i den intilliggande lyan.

Vi har också, efter tips från samebyn, sökt efter gamla lyor på Södra Storfjället, nära gränsen mot Norge.

Västerbottens län är ny medsökande i Felles Fjellrev. Åtgärder för att stärka fjällrävsstammen görs nu i hela fjällområdet inom Västerbottens län.

Saxat ur rapport från Världsnaturfonden WWF

Världsnaturfonden WWF är ny medsökande i Felles Fjellrev och kommer att ha en stor del av ansvaret för att informera om fjällräv och projektet samt kommunicera med allmänheten via olika sociala media-kanaler.

Presenterat kommunikationsstrategi och plan för 2017-2019, samt hemsida och sociala media-aktiviteter, i ledningsgrupp och referensgrupp.

Utbildat Naturbevakare/fältpersonal i sociala media-kommunikation samt presenterat Felles Fjellrevs "image" på sociala media. Påbörjat ny hemsida, texter, bilder, information etc., samt tagit fram målgruppsanpassat material för barn och ungdom. Byggt upp bildbank samt "storyline" för mars-augusti 2017 (sociala media).

Felles Fjellrev lanserades på sociala media i mitten av november. Första omgången "annonsering" mot specifika målgrupper har genomförts. Hittills har Facebook-kanalen 423 som "gillar" sidan och 428 som "följer" sidan. Inlägg når mellan 300-2000 personer. Instagram-kanalen har 121 följare och inläggen gillas av ca 20-40 personer.

Från fältpersonalen i både Norge och Sverige rapporteras för säsongen normal verksamhet med kontinuerlig påfyllning av foder i alla automater (varav en del har måst rensas på mögel), reparationer och underhåll av automater samt översyn och hämtning av kameror. Det har gått åt mycket foder vilket visar att det finns rävar i områdena. Planerat för åtelblocksstudier i Stepping Stone områden i mars månad.

Från rapport nr 1, perioden 2016-02-16 – 2016-08-31

Fjälllämmel och andra smågnagare är extremt viktiga som födokälla för vår utrotningshotade fjällräv, föremålet för projekt Felles Fjellrev II. Under den aktuella rapporteringsperioden har vi haft ett dåligt smågnagarår i den del av skandinaviska fjällkedjan som omfattas av projekt Felles Fjellrev II. Detta har också medfört att sommarens inventeringar visade få föryngringar av fjällräv.

Vinterinventeringar av kända lyor har genomförts inom projektområdet under vårvintern 2016. Dessa inventeringar är viktiga för att få en indikation på förutsättningarna för fjällrävarna att föda fram nya kullar senare under året. Inventering av artstrukturen i olika fjällområden har genomförts med hjälp av viltkameror på åtlar. Resultaten är värdefulla vid utvärdering av genomförda stödåtgärder för fjällräv.

Under rapporteringsperioden har utfodring av fjällräv skett i stor omfattning i anslutning till kända lyor – både vid lyor där föryngring har skett under senare år och vid lyor där vi förväntar oss att fjällräv ska återetablera sig. Totalt har det under årets lopp satts upp 109 foderautomater i projektområdet för Felles Fjellrev och i närliggande fjällområden; 24 i Borgafjäll, 10 i Blåfjella/Hestkjølen och Skjækerfjella, 3 i Sösjöfjällen, 37 i Helags, 9 i Sylan/Kjølifjellet och 2 i Forollhogna. Dessutom, genom avelsprogrammet i Norge, 4 i Knutshø och 20 i Snøhetta. Knutshø och Snøhetta är båda viktiga fjällrävsområden som gränsar till Felles Fjellrevs projektområde. I det större projektområdet för Felles Fjellrev II, som nu inkluderar Västerbottens län och Nordlands fylke, finns ytterligare 37 foderautomater, utöver de 109 automaterna ovan – varav 23 foderautomater i Västerbottens län och 14 automater i Nordlands fylke. Flera automater tillkommer nu efterhand.

Sommarens inventeringar har utförts av naturbevakare från länsstyrelserna i Västerbottens och Jämtlands län och av Stockholms universitet i Sverige samt av Statens naturoppsyn (SNO) och Norsk institutt for naturforskning (NINA) i Norge. Ett mycket stort antal kända lyor har besökts. Totalt i projektområdet rör det sig om fler än 300 lyor som har sommarinventerats för att konstatera antal födda kullar.

Rödrävsjakt i eller nära områden där fjällräv fortfarande finns, eller där vi förväntar oss att fjällräv ska återetablera sig, är en viktig åtgärd för att förbättra förutsättningarna för den mindre fjällräven att överleva.

Under vårvintern och våren 2016 har det skjutits ca 150 rödrävar i fjällområden inom projektområdet, de allra flesta i Västerbottens län.

I eller i anslutning till det område som omfattas av åtgärder inom ramen för Felles Fjellrev II noterades under sommaren 2016 föryngringar av fjällräv enligt nedan:

Sverige:

Helagsområdet Jämtlands län:	2 kullar
Borgafjäll / N Jämtlands och S Västerbottens län:	6 kullar
Vindelfjällen Västerbottens län:	0

Norge:

Snøhetta, Sør-Trøndelag	6 kullar
Snøhetta, Oppland (utanför, men nära FF II)	3 kullar
Blåfjella/Hestkjølen, Nord-Trøndelag	2 kullar
Junkereren/Saltfjellet	2 kullar

Inventeringarna under sommaren 2016 resulterade i totalt 21 kullar inom projektområdet för Felles Fjellrev II, varav 13 i Norge och 8 i Sverige. Totalt noterades 17 fjällrävskullar i Norge 2016. Kullarna innehöll generellt färre valpar än under goda lämmelår. Jämfört med resultatet 2015, då närmare 100 kullar föddes i eller i anslutning till projektområdet, är det en nedgång. Men detta är en naturlig situation för Skandinaviens fjällrävar. Det hela beror på smågnagarcyklerna och är ingenting som egentligen oroar.

Även om färre kullar föddes kunde vi konstatera att många vuxna fjällrävar stannade vid eller i närheten av lyor där det finns tillgång till extra föda, i foderautomater. Detta är ett gott tecken och kan i förlängningen innebära att rävarna är väl förberedda och redo att föda fram nya kullar när lämmel och anda smågnagare åter invaderar våra fjäll – förhoppningsvis inom ett eller två år. Glädjande är också att det, trots dålig tillgång på smågnagare, föddes 2 kullar i Blåfjella/Hestkjølen – områden som är viktiga spridningsområden, s k Stepping Stones, och värdefulla för en fortsatt spridning av fjällräv till större sammanhängande fjällområden.

I ett annat viktigt Stepping Stone-område, Skjækerfjella som gränsar till Skäckerfjällen i Sverige, har man för första gången på mycket länge konstaterat förekomst av fjällräv. Räven fastnade på bild i en viltkamera den 7 april 2016 och den 11 april observerades fjällräven av en av SNO:s fältarbetare.

I Felles Fjellrev II görs viss forskning som ger kunskaper inför framtida beslut om hur vi på bästa sätt ska förvalta fjällräven – en hotad art och en art som hör hemma i våra skandinaviska fjällområden. Förutom forskning om fjällrävens ekologi, genetik, spridningsmönster m m, har projektet påbörjat en studie för att undersöka om, och hur, fjällrävarna påverkas av mänskliga aktiviteter och hur människor, som får chansen att under organiserade former uppleva fjällrävar, upplever sina möten med en av fjällvärldens doldisar.

Nedan: citat ur Stockholms universitets pågående studie:

Under sommaren 2015 och 2016 har turismens påverkan på fjällrävarna i Helagsområdet studerats, där huvudfokus hittills legat på de guidade fjällrävsturer STF Helags har till en närliggande lya. Kameramonitorering har genomförts på fjällrävslyor med olika grad av mänsklig störning (5 lyor år 2015 och 7 lyor år 2016) för att se om störningsgraden påverkade fjällrävarnas aktivitet och beteende. Båda åren har det även genomförts en enkätundersökning bland turdeltagare och andra besökare i fjällen för att se om kunskapen och medvetenheten om fjällrävarnas situation och attityden till bevarandet av fjällrävarna påverkades av deltagande i en fjällrävstur. Under de guidade turerna sommaren 2016 studerades dessutom både fjällrävarnas och turisternas beteende för att se på interaktionen dem emellan.

Vi kommer i senare lägesrapporter att redovisa resultat från denna studie och från de forskningsinsatser av betydelse för förvaltningen av våra fjällrävar som görs av NINA i Norge och Stockholm universitet i Sverige.

2.a Tid og aktivitetsplan

Projekt Felles Fjellrev II startade den 16 februari 2016, samma dag som ansökan inlämnades. Upphandling av projektledare för projektet påbörjades efter att formella beslut om IR-medel hade tagits, i juni 2016. Från den 1 september 2016 har projektet en gemensam samordnande projektledare.

Under denna rapporteringsperiod, maj-augusti 2017, har verksamheten bedrivits i full omfattning vad gäller alla de konkreta stödåtgärder som syftar till att förbättra förutsättningarna för fjällrävarna att bli fler, för att på sikt överleva av egen kraft – den enskilt viktigaste målsättningen för projekt Felles Fjellrev.

Den mest arbetskrävande insatsen under sommarmånaderna är att inventera kända lyor och konstatera hur många valpkullar som föddes i maj/juni. Mer om detta ovan.

Under sommaren sker också väsentliga delar av de forskningsinsatser som görs inom ramen för projektet.

Övervakning med hjälp av viltkameror, i syfte att förbättra kunskaperna om förekomst av fjällräv och andra arter, är en viktig del i insamlingen av data som pågår året runt. Metoden ger värdefulla kunskaper, inte minst i de spridningsområden (s k Stepping Stones) som är så värdefulla för att fjällräven ska kunna sprida sig inom större sammanhängande områden i vår fjällvärld.

Studien "Risker och möjligheter med fjällrävsturism" påbörjades under sommaren 2016. Under sommaren 2017 har studien fortsatt och under hösten 2017 räknar vi med att få mer information och preliminära resultat från studien.

Under rapporteringsperioden har projektets kanaler för kommunikation via sociala medier såsom Facebook, Instagram och Youtube etablerats på allvar och Felles Fjellrev får allt fler följare på sina sociala mediakanaler.

Projektets utåtriktade informationsarbete, innefattande kommunikation med allmänheten via hemsida och sociala medier, genomförs i huvudsak av personal anställd av WWF. Arbetet samordnas och styrs genom en redaktionsgrupp under ledningsgruppen, med företrädare för WWF och NINA samt projektledaren.

I nedanstående redovisning (2.b) har vi justerat start- och slut-datum för några aktiviteter – Infokvällar i kommunerna, Seminarier m m, Infoprodukter och Extern utvärdering – jämfört med ansökan och beslut.

2.b Projektet största och viktigaste aktiviteter Her skal tiltak som er beskrevet i tilsagn/beslut beskrives samt gjennomføringsgrad.	Start-datum	Slut-datum	Andel (%) genomført
Projektledare og övrig projektledning gm projektägarna	2016-02-16	2019-12-31	30
Konkreta stödåtgärder för att stärka fjällrävens status	2016-02-16	2019-12-31	40
Kommunikation sociala medier och hemsida m m	2016-02-16	2019-12-31	35
Informationskvällar i berörda kommuner	2017-09-01	2018-11-30	5
Seminarier, press, fjällrävskonferens Kanada m m	2016-09-01	2019-10-31	5
Infoprodukter (barnbok, film, studiematerial, nytryck broschyr m m)	2017-02-01	2019-09-30	15
Möten projektägare, ledningsgrupp, redaktionsgrupp, referensgrupp	2016-02-16	2019-12-31	35
Förvaltningsinriktad forskning	2016-02-16	2019-12-31	35
Extern utvärdering av projektet	2019-09-01	2019-12-31	5

3. Ekonomistatus

Projektet fortlöper enligt beslutad projektbudget. Från projektstart den 16 februari 2016 fram till att projektet beviljades Interreg/EU-medel i juni, fanns naturligtvis en osäkerhet om tillgänglig budget. Vi genomförde då de viktigaste konkreta åtgärderna för fjällräven men avvaktade med övriga insatser såsom produktion av informationsmaterial, ny hemsida och kommunikation via sociala medier m m. Dessa aktiviteter har nu påbörjats och i nästa lägesrapport kommer vi att redovisa hur de aktiviteterna framskrider.

Ekonomistatus i övrigt framgår av redovisning och ansökan om utbetalning av Interreg/EU-medel som lämnas av projektägarna; Miljødirektoratet och Länsstyrelsen Jämtlands län.

4. Aktiviteter utanför programområdet

Projektområdet för Felles Fjellrev II innefattar (förutom Trøndelag och Jämtlands län) Västerbottens län och Nordlands fylke som båda tillhör ett annat programområde, Botnia-Atlantica. De konkreta åtgärderna till stöd för fjällräven i Botnia-Atlantica-området är desamma som i Trøndelag och Jämtlands län.

Aktiviteter såsom; Förvaltningsinriktad forskning, Information och kommunikation via hemsida och sociala medier, Informationsprodukter i form av barnbok, kortfilm och revidering/nytryck av broschyrmaterial m m är gemensamma för hela projektområdet.

Av ekonomisk redovisning och ansökan om utbetalning av Interreg/EU-medel framgår i vilken omfattning, vad gäller ekonomiskt utfall, som aktiviteter har bedrivits i Västerbottens län och Nordlands fylke som båda ligger utanför programområdet.

Under rapporteringsperioden maj-augusti 2017 har inga av de planerade resorna utomlands genomförts.

Samarbete pågår med vårt "systerprojekt" Felles Fjellrev Nord (Arctic Fox Together) i Norrbotten, Nord-Norge och norra Finland. Vi informerar om också detta projekt på vår webbsida.

5. Indikatorer

Projektets aktivitetsindikator/-er som beskrivet i tilsagn/beslut	Antal enligt projektbeslut	Hittills uppnått sedan projektstart
<p>Ytareal med livsmiljöer som får stöd för att uppnå bättre bevarandestatus.</p> <p>Projektet har inte angett någon siffra som anger den yta som omfattas av åtgärder för fjällräven bevarande. Projektets olika aktiviteter sker i berörda fjällområden i Sør-Trøndelags, Nord-Trøndelags och Nordlands fylken samt i Jämtlands och Västerbottens län. Vilka fjällområden som berörs styrs av var fjällrävar förekommer och hur de under projektets gång sprider sig till nya områden. Detta beskrivs närmare på annan plats i lägesrapporten.</p>	0	Se kommentar

<p>Gemensamma förvaltningsprojekt för gränsöverskridande skyddade arter, naturområden, hav och vatten. För fjällrävarna finns inga gränser. Ur förvaltningssynpunkt finns enbart fördelar med att arbeta över gränserna, tillsammans med berörda fylken och län i våra gemensamma norsk-svenska fjällområden.</p> <p>Tidigare samarbeten, som nu fortsätter med Felles Fjellrev II, har bl a medfört att Norges och Sveriges regeringar, i september 2015, undertecknade en "Avsiktsförklaring om förvaltning av den skandinaviska fjällrävspopulationen".</p> <p>I juli 2017 släppte Naturvårdsverket och Miljødirektoratet en gemensam Handlingsplan/Åtgärdsprogram för Fjällräv som gäller 2017-2021. Ur förordet: <i>"Åtgärdsprogrammet är ett led i att förbättra bevarandearbetet och utöka kunskapen om fjällräven. Det är Naturvårdsverkets och Miljødirektoratets förhoppning att programmet stimulerar till engagemang och konkreta åtgärder på regional och lokal nivå, så att fjällräven så småningom kan få en gynnsam bevarandestatus."</i> Handlingsplanen (Rapport M-794) och Åtgärdsprogrammet (Rapport 6780) finns att ladda hem på: miljodirektoratet.no resp naturvardsverket.se</p> <p>Avsiktsförklaring och Handlingsplan/Åtgärdsprogram är primärt inte resultat av arbetet inom Felles Fjellrev. Men Felles Fjellrev, tillsammans med tidigare projekt för att stärka fjällrävens status, har starkt bidragit till att sätta fokus på fjällräven och öka intresset för en av våra mest hotade däggdjursarter.</p> <p>De aktiviteter som genomförs inom ramen för Felles Fjellrev II ligger väl i linje med nämnd Avsiktsförklaring och den Handlingsplan/Åtgärdsprogram som undertecknades i juli 2017.</p>	1	Se kommentar
<p>Gemensamma naturarv där insatser för ökad tillgänglighet och hållbart bevarande har genomförts. Fjällräven ska etableras som en välkänd symbolart för bevarande av våra gemensamma skandinaviska fjällområden. Dessa är naturarv som kan bevaras för framtida generationer endast genom gemensamma insatser.</p> <p>Inom ramen för Felles Fjellrev II görs ett omfattande arbete för att öka fokus på fjällräven. En ny barnbok med ett vidare fjällekologiskt innehåll, en uppföljning av kortfilmen Storm & Tinde, ett nätanpassat undervisningsmaterial, en ny hemsida med en speciell barnsida och kommunikation via sociala medier kommer att synliggöra fjällräven och öka allmänhetens kunskaper och medvetenhet om fjällräven som en värdefull del i ett hållbart bevarande av fjällens biologiska mångfald.</p> <p>Samtidigt ska projektet verka för att på olika sätt öka människors möjligheter att uppleva fjällräv i sin naturliga miljö.</p>	1	Se kommentar

6. Grenseoverskridende merverdi

Beskriv hvilken grenseoverskridende merverdi som oppnås gjennom prosjektet.

Genom Felles Fjellrev II har projektet tagit ytterligere steg over grenserna – genom att inkludera Västerbottens län och Nordlands fylke i projektets aktivitetsområde. På så sätt har vi skapat ett betydelig større projektområde som är bättre anpassat till fjällrävens biologi og nuvarande utbredning.

Det gränsöverskridande samarbeidet, mellom fältarbeidere og administrativ personal over riksgrens, fylkesgrens og länsgräns, är omfattande. Detta kommer att öka förutsättningarna att nå ett av projektets viktigaste mål – att göra södra og mellersta delarna av vår gemensamma fjällkedja till ett viktig område for ytterligere spridning av fjällräven inom sitt forna utbredningsområde.

Vi ser inga svåra formella gränshinder i dessa samarbeiden over riksgrensen og andra administrative gränser. I samarbeidet mellom aktörer från olika länder, fylken og län kommer möjligheterna att förbättras vad gäller utmaningar som handlar om att hitta vägar som leder till att en av våra mest hotade däggdjursarter kan överleva.

Fjällräven är väsentlig som en del i våra fjällområdets biologiska mangfold. En fjällvärld utan fjällräv blir en fattigere fjällvärld. Fjällräven har också alla förutsättningar att bli en symbolart for ett lyckat gränsregionalt naturvårdssamarbete.

Turistisk kan fjällräven komme att betyde mycket i framtidige marknadsföring av våra värdefulle fjällområden. Det är få arter i vår natur som verkligen har förutsättninger att locke besøkere till våra naturområden. Bland däggdjuren i vår del av Skandinavien handlar det om en handfull arter, eksempelvis de store rovdjuren, älg og myskoxe. Flere av disse arter er forknippede med konflikter av ulike slag. Men den lille fjällräven väcker nästan undantagslöst enbart positive känslor. Dessutom är den en liten men tuff varelse som fascinerer genom sitt sätt att överleva under de mest extrema arktiske forholdene.

Det är svært att idag hitta en lämpligere symbolart for våre gränsfjäll, inte minst när man just här har lyckats vise at gränsöverskridande konkrete stødtåtgärder, gemensamt gjennomførde, faktisk kan hjelpe den till överlevnad.

7. De horisontella kriterierna

Hur bidrar projektet till hållbar utveckling, jämställdhet och ökad mångfald och integration.

Hållbar utveckling.

Att bevara och stärka biologisk mångfald är en viktig del i begreppet "hållbar utveckling".

Projektet i sin helhet är ett miljöinriktat projekt som syftar till att stärka fjällräven och dess möjligheter att överleva i södra och mellersta delarna av vår gemensamma skandinaviska fjällkedja. Felles Fjellrev II inkluderar Sør- och Nord-Trøndelags och Nordlands fylken samt Jämtlands och Västerbottens län. Ett stort projektområde som verkar gränsöverskridande vad gäller nationsgräns, fylkes- och länsgränser samt programområdesgräns. Detta ger bättre förutsättningar att stärka fjällrävens möjligheter att överleva, vilket i förlängningen bidrar till en hållbar utveckling av fjällens biologiska mångfald.

Jämställdhet

Viltförvaltning i Norge och i Sverige har varit, och är till stor del fortfarande, en mansdominerad verksamhet. Inom ramen för den verksamhet som bedrivs i Felles Fjellrev II kommer vi, så långt det är möjligt, att eftersträva en balanserad könssammansättning.

I projektets ledningsgrupp deltar 5 kvinnor och 6 män.

I redaktionsgruppen, som har att hantera projektets utåtriktade informations- och kommunikationsarbete, sitter 3 kvinnor och 2 män.

Så här långt har drygt 50 kvinnor och ca 80 män deltagit på något sätt i de aktiviteter som projektet genomför. Det gäller allt från fältpersonal, tillfälligt anlitade inventerare och administrativ personal.

Ökad mångfald och integration

I Felles Fjellrev II strävar vi, efter bästa förmåga, efter att åter integrera fjällräven som en väsentlig del i våra gemensamma fjällområdets biologiska mångfald och att öka antalet fjällrävar, samt öka den genetiska variationen av fjällräv i artens forna jaktmarker.

I projektet genomför vi ett omfattande arbete för att producera informationsmaterial av olika slag, för olika målgrupper och på skilda språk. En ny hemsida, med en sida särskilt anpassad för barn, har lanserats. Norsk institutt for naturforskning (NINA), i samarbete med Felles Fjellrev, har producerat ett nätbaserat undervisningsmaterial för skolor som nu finns tillgängligt på projektets hemsida.

Undervisningsmaterial och barnsida bygger bl a på barnboken "Möt Fjällräven" och filmen "Storm & Tinde" som togs fram under förra programperioden – och på de nya informationsprodukterna som ska produceras inom ramen för Felles Fjellrev II. Sociala medier är viktiga delar i projektets utåtriktade verksamhet. En vetenskaplig studie genomförs – *Risker och möjligheter med fjällrävsturism* – för att skapa ett kunskapsunderlag för framtida nyttjande av fjällräv i olika turistiska aktiviteter.

Projektet verkar alltså på olika sätt för att ge många olika målgrupper möjligheter att ta till sig av de kunskaper som projektet förmedlar. Och – att bidra till att skapa förutsättningar också för särskilt intresserade att faktiskt uppleva fjällrävar i sin fjällnatur.

8. Information og kommunikasjon

Arbetet med att skapa en ny hemsida, med en särskild barnsida, och kommunicera med allmänheten via sociala medier har intensifierats under rapporteringsperioden. Projektets redaktionsgrupp leder detta arbete.

Nu syns Felles Fjellrev på:

Facebook: <https://www.facebook.com/fellesfjellrev/?fref=ts>

Instagram: <https://www.instagram.com/fellesfjellrev/>

Youtube, sedan tidigare: https://www.youtube.com/results?search_query=fellesfjellrev

Den 16 februari lanserade Felles Fjellrev en helt ny webbsida med ny design och delvis nytt innehåll.

<http://www.fellesfjellrev.se/> och <http://www.fellesfjellrev.no/>

Webbsidan fylls kontinuerligt med nytt material och en nyhet, jämfört med den gamla webbsidan, är att vi nu har kompletterat sidan med en särskild avdelning som riktar sig mot barn och ungdomar.

Arbetet med projektets nya informationsprodukter har påbörjats.

- En ny barnbok på temat fjällekologi med fjällräven som en bärande figur. Manus beräknas vara färdigt under första halvåret 2018.
- Arbetet med att producera en ny animerad kortfilm, uppföljare till Storm & Tinde, med mer fjällekologiskt innehåll har påbörjats. Vi planerar att släppa filmen i mars 2018.
- Revidering och nytryck av broschyren från Felles Fjellrev I är i det närmaste klar. Återstår att översätta reviderade partier till svenska och engelska. Broschyren ska också översättas till tyska.

Fjellrev i sekken: <http://nina.no/fjellrevisekken>

Ett nätbaserat studiematerial om fjällekologi/fjällräv anpassat för skolor i lågstadiet, "Fjellrev i sekken", är nu färdigt på norska. Översättning till svenska sydsamiska pågår och materialet ska sedan anpassas till det svenska skolsystemet. Studiematerialet inkl lärarhandledning finns tillgängligt på projektets webbsida.

Naturporten i Lierne Nasjonalparksenter: [Lierne Nasjonalparksenter](#)

Planering har påbörjats för att genomföra turnéer med informationskvällar om fjällräv till berörda fjällkommuner inom projektområdet. Samarbete har etablerats med Naturporten i Lierne Nasjonalparksenter för att planera och organisera informationsturnéerna. En första informationsturné kommer att genomföras i Nordlands och Nord-Trøndelags fylken i november 2017.

Felles Fjellrev i media

Se ovan under "Information och kommunikation", sid 4.

Dessutom ett litet urval med några få länkar nedan:

SVT Jämtland: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jamtland/fler-fjallrav-ar-i-lanet>

Miljødirektoratet: <http://miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2017/September-2017/Felles-plan-for-livskraftig-fjellrev/>

SVT Västerbotten: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/fler-fjallrav-ar-fods-arten-forsatt-hotad>

PM Svenska Regeringen: <http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/09/samarbete-ska-radda-fjallraven/>

Östersundsposten: <http://www.op.se/jamtland/manga-fjallravskullar-i-lanet-trots-daligt-lammelar>

PM Lst Jämtland: <http://www.lansstyrelsen.se/Jamtland/Sv/nyheter/2017/Sidor/62-fjallravskullar-i-sverige-och-norge.aspx>

PM Lst Västerbotten: <http://www.lansstyrelsen.se/Vasterbotten/Sv/nyheter/2017/Sidor/Bra-ar-for-fjallraven-trots-fa-lamlar.aspx?keyword=fj%C3%A4llr%C3%A4v>

9. Spørsmål til sekretariatet

Eventuella frågor om projektets genomförande exempel förändringar av kostnadsbudget, tidsplan eller andra förändringar av projektet. Observera att avvikelser från beslutet om stöd måste anmälas till sekretariatet innan de genomförs.

Läges-/delrapporten ska skickas in som bilaga tillsammans med ansökan om utbetalning. Den svenska ansökan om utbetalning, inklusive lägesrapport ska inskickas via www.minansokan.se, den norska ansökan om utbetalning inskickas via www.regionalforvaltning.no.

Rapporten ska vara undertecknad av projektledaren¹ eller av både svensk och norsk projektansvarig kontaktperson.

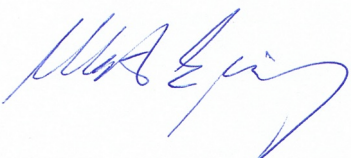
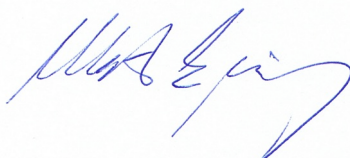
Rapporterna kan senare till sin helhet komma att läggas ut på Internet t.ex. i en projektbank.

Undertecknad försäkrar att:

uppgifter som lämnas i rapporten, inklusive bilagor/vedlegg, är riktiga och att eventuella kopior av handlingar som bifogats rapporten stämmer överens med originalen.

Samtidigt medges att:

all personinformation som finns i rapporten får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial. övrig information om att projektet fått stöd, om projektets aktiviteter, resultat, kostnader m.m. samt att hela eller delar av läges- och slutrapporter får publiceras på Internet och i annat informationsmaterial.

Datum 2017-10-26	Ort Vallbo, Undersåker	Datum 2017-10-26	Sted Vallbo, Undersåker
Organisation Taiga nature & photo		Organisasjon Taiga nature & photo	
Svensk projektansvarig kontaktperson eller projektledaren 		Norsk prosjektansvarlig kontaktperson eller prosjektleder 	
Namnförtydligande Mats Ericson		Navn i blokkbokstaver Mats Ericson	

Undertecknad av projektledaren som innehar fullmakt från projektägarna, Miljødirektoratet och Länsstyrelsen Jämtlands län, att underteckna lägesrapporter och slutrapport.

Bifogas: Mapp med bilagor 01-13

¹ Under förutsättning att projektledaren har en formell rätt att företräda stödmottagarna avseende projektrapportering